



Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> Verket har publicerats i [www.globalarkivet.se](http://www.globalarkivet.se).

# Mot alla odds

Kvinnliga parlamentariker från Afghanistan på Stockholmsbesök.

**B**ilden av den afghanska kvinnan som offer och kanske den mest förtryckta i världen, gömd under en blå burka eller i hemmet, bortgift vid ung ålder, mor till många barn och utsatt för fysiskt och psykiskt våld av man och släktingar, är utbredd i västerlandet och verklighet för många kvinnor i Afghanistan. Men det finns positiva krafter och starka kvinnor som arbetar för och åstadkommer förändring och förbättring.

**Text: Johanna Fogelström**



Johanna är biståndshandläggare på SAKs kontor i Stockholm.

För att visa på denna positiva kraft och söka stöd för sitt arbete gästades Stockholm och SAK i början av juni av Azita Rafht, Sabrina Saqib och Diana Saqib. Tre kvinnor som alla arbetar för att främja kvinnors livssituation och rättigheter i Afghanistan: Azita och Sabrina som folkvalda parlamentariker och Diana genom sitt arbete som dokumentärfilmare.

**UNDER FYRA INTENSIVA** dagar i Stockholm mötte gästerna representanter bland afghaner bosatta i Sverige, svenska allmänheten, studenter, journalister, tjänstemän på Sida och UD, representanter från Sveriges Riksdag samt biståndsminister Gunilla Carlsson. Med sig hade de Dianans film

*Twenty Five Per Cent* en dokumentär där hon porträtterar sex kvinnliga parlamentariker ( däribland Sabrina och Azita); deras framgångar, motgångar och vardag i Afghanistan.

**UNDER BESÖKET** lyfte Sabrina och Azita de framgångar man haft sedan det första parlamentsvalet 2005, nämligen att man lyckats bibehålla ministeriet för kvinnor trots att det länge var nedläggningshotat, att man kunnat höja straffåldern för flickor och pojkar till samma ålder (18 år) och att man även lyckats höja åldern som barn kan stanna med sin mor vid skilsmässa: för söner (från 2 till 7 år) och döttrar (från 7 till 9 år). Med västerländska ögon kan detta ses som små framgångar, men i afghanska sammanhang utgör de viktiga steg i rätt riktning. Kvinnor utgör 27 procent av ledamöterna i det afghanska parlamentet, men beslut om lagstiftning fattas med majoritetsbeslut. Hur har man då lyckats få igenom dessa förbättringar? Jo, genom att bygga allianser med mer moderata manliga parlamentskolleger.

– När en fråga ska upp till diskussion ber vi någon manlig kollega att initiera diskussionen, inte sällan med utgångspunkt i en islamisk kontext. Sedan är det lättare för oss att ge oss in i diskussionen, säger Azita.

**ETT FUNDAMENTALT PROBLEM** och en utmaning i arbetet för kvinnors-

och mänskliga rättigheter är att *sharia* och konstitutionell lag och internationella konventioner står i konflikt med varandra. Mänskliga rättigheter och jämställdhetsfrågor ses som västerländska påbud och därför är det viktigt att finna motivering för dessa i islam och arbeta genom religiösa ledare för att få gehör bland befolkningen.

**ETT SAMTALSÄMNE** som återkom flera gånger var den omskrivna *Shia Family Law* som väckt stor uppmärksamhet de senaste månaderna.

– Vi försökte på alla sätt att få till stånd ändringar i lagen eftersom den reglerar högst privata företeelser. Det är inte rätt att en lag ska bestämma att en hustru måste behaga sin man genom att göra sig vacker. Dessutom, hur kan staten rimligtvis följa upp att en sådan lag efterlevs, undrar Sabrina och fortsätter: När vi inte fick gehör gick vi som en sista utväg till utländsk media. Först då lyckades vi stoppa lagen som nu ska modifieras och sändas tillbaka till parlamentet.

Vikten av att sätta press på regeringen och president Karzai att respektera och uppfylla de åtaganden man gjort sedan Bonnavalet återkom i Sabrinas och Azitas budskap till svenska riksdagskolleger och UD-tjänstemän som de träffade. Däremot är det inte alltid så klokt att göra dessa påtryckningar offentligt eftersom sådana ut-



**Utanför Riksdagshuset i Stockholm.** Från vänster: Johanna Fogelström (SAK), Sabrina Saqib, Diana Saqib och Azita Rafht.

spel kan användas av andra aktörer och få motsatt effekt.

– Islam är i fara, uttryckte shiale-dare Mohseni i ett utspel efter amerikanska påtryckningar, och känslan av att utländska aktörer blandar sig i afghanska angelägenheter är det ingen i Afghanistan som uppskattar.

– Därför var det viktigt för oss att organisera en egen demonstration mot Shia Family Law, för att visa att detta är avsikten bland afghanska kvinnor, säger Sabrina apropå demonstrationen som hölls i Kabul i början av maj och som hennes syster Diana Saqib var med och organiserade.

**ETT ANNAT ÄMNE** som återkom i diskussionerna med Azita och Sabrina var förstås det stundande presidentvalet som planeras äga rum i augusti. Varken Sabrina eller Azita tror att man kan tala om fria och rättvisa val. Processen kantas av alltför många problem. Det ryktas bland annat om att det är för många röstkort i omlopp, säkerhetshot mot de som kandiderar och de som ska rösta, samt utbredd korruption. Bara det faktum att sittande presidenten har tillgång till statsapparaten och kan använda detta i sin kampanj sätter frågetecken kring hur andra kandidater rimligtvis ska kunna konkurrera på lika villkor.

– Men oavsett alla problem, är det viktigt att valen hålls, säger Azita. Vanliga människor vill ha demokrati och

ser det som rätt väg för Afghanistan att gå.

Sabrina uttryckte flera gånger under besöket att demokratin i Afghanistan är en bebis som behöver stöd och hjälp att kunna växa till sig och bli en stark demokrati.

**EN VIKTIG BYGGSTEN** i denna demokrati är det folkvalda parlamentet.

– Glöm inte parlamentet när ni besöker Afghanistan och avlägger besök till vår president, säger Sabrina som flera gånger betonade vikten av att höja parlamentets status så att det kan spela sin roll på bästa sätt i styret av landet.

Parlamentarikerna befinner sig i en svår sits, eftersom största delen av Afghanistans budget kommer från utländska givare och besluten för vad pengarna ska gå till görs av givare i dialog med regeringen. Parlamentet har ingen formell funktion för denna budget och förbises både av den egna regeringen/presidenten och av utländska aktörer. Hur kan man prata om nationellt ägarskap av utvecklingsprogram och rekonstruktion när folkvalda representanter inte har möjlighet att påverka i någon större utsträckning. I Sverige är det riksdagen som fattar beslut om ökade trupper och ökat bistånd till Afghanistan, men det sker inte i dialog med den afghanska motparten. Sabrina uppmuntrade och inbjöd de svenska tjänstemän och riksdagsledamöter man träffade att komma till Afghanistan och träffa ►

## Azita visar att det är möjligt

När man talar om att arbeta för kvinnors rättigheter och deltagande i samhället både ekonomiskt och politiskt framhålls det ofta hur viktigt det är med förebilder och exempel. Att visa vad som är möjligt och att kvinnor kan, trots att förutsättningar och oddsen talar emot dem. Azita Rafht, parlamentariker i Afghanistan, är en sådan förebild. Mötet med henne ger hopp, framtidstro och energi att fortsätta arbetet i Afghanistan.



Azita Rafht är 32 år, mor till fyra döttrar och delar sin man med hans andra hustru. Hon är utbildad och pratar obehindrat engelska som hon har lärt sig själv genom att titta på tv.

– Jag stängde in mig i ett rum med engelska tv-program i tre månader och gav mig sjutton på att lära mig engelska, säger hon.

Azita har en tuff period bakom sig, men hon har aldrig tvivlat på sin egen förmåga och hon har ett genuint engagemang för sitt folk.

– Vill vi förbättra kvinnors situation i Afghanistan, räcker det inte med att jobba i Kabul och stora städer som Herat och Mazar, det är ute i avlägsna byar på landsbygden som vi måste arbeta, konstaterar hon.

Azita är sedan 2005 folkvald parlamentariker för sin provins Badghis. Sin valkampanj bedrev hon iklädd burka som hon endast lyfte upp när det var dags att tala med medlemmarna i valkretsen.

– Jag är väldigt stolt att kunna säga att jag fick flest röster i min provins, över 7 500.

Azita vet att hon har starkt stöd bland människor i sin valkrets och det ger henne råg i ryggen i arbetet. Hon är den enda kvinnliga parlamentariker för sin provins och trots att hon fick så många röster sitter hon på en kvoterad stol i parlamentet. Enligt Afghanistans författning är 25% av platserna i parlamentet reserverade för kvinnor, en åtgärd för att "kick-starta" kvinnligt politiskt deltagande. Azita har även hjälpt andra kvinnliga kandidater och hon säger med stolthet att hon nu vet åtminstone tio andra kvinnor som planerar ställa upp i nästa val 2010.

– Jag är jätteglad över detta och känner mig inte hotad. Jag vet att jag har stöd bland mina väljare, säger hon kaxigt. Genom mitt arbete och trots motgångar och säkerhetsvårigheter vill jag visa vad som är möjligt och bana väg för nästa generation kvinnor.

► talmannen och parlamentarikerna samt efterlyste fortsatta kontakter parlamenten emellan.

**DET ÄR VIKTIGT** att börja arbeta med parlamentsvalet 2010 redan nu. Detta för att få till stånd ett så bra val som möjligt och för att främja kvinnligt deltagande både som kandidater och som väljare. Man kan göra detta genom att stärka nätverk för kvinnor. Ett exempel är det nätverk som Azita varit med att grunda *The Movement of Afghan Sisters* som samlar parlamentariker, företrädare från näringslivet och civila samhället. Organisationen finns representerad i samtliga 34 provinser i Afghanistan och har till syfte att främja kvinnors deltagande i val och politik.

**EN FARHÅGA** inför parlamentsvalet är, enligt Sabrina och Azita, att det förefaller som om talibanerna nu mobiliserar för att få en stark röst i parlamentet efter valet. Detta gör man genom att avskräcka tänkbara och existerande ledamöter att ställa upp i valen. Att vara parlamentariker i Afghanistan är farligt. Elva ledamöter i sittande parlament har mördats och flera ledamöter har inte kunnat besöka sin valkrets på grund av säkerhetsrisker. Inflytandet och effekten av att ha en stor grupp talibanföreträdare representerade i nästa parlament är något som skrämmer både Azita och Sabrina.

– Säkerhet, fattigdom och korrup­tion är de största utmaningarna nu och framöver, säger Sabrina och Azita.

**NÄRVARON AV UTLÄNDSKA** trupper i landet är problematisk. Det stämmer att närvaron kan vara bra under valet men man ser inte deras närvaro som en bra långsiktig lösning för landet. För att få till stånd fred i Afghanistan är fattigdomsbekämpning det absolut viktigaste redskapet enligt både Azita och Sabrina. Hunger och fattigdom är den mest effektiva rekryteraren för terroristerna menar de. Även hälsovård och utbildning är oerhört centralt. Vidare är det viktigt att få till försoning och skipa rättvisa för gamla osonade brott. Problemet är att ingen aktör är redo att ta itu med dessa processer på all-

var som görs ytterligare problematiska eftersom så många krigsförbrytare är närvarande i parlament och regering. Afghanistans människorättskommission gör ett viktigt arbete men står inför tuffa utmaningar.

**” ...oavsett alla problem är det viktigt att va-len hålls. Vanliga människor vill ha demokrati och ser det som rätt väg för Afghanistan att gå.**

Azita Rafht

**DET ÄR ÄVEN VIKTIGT** att få geografisk spridning på bistånds- och rekonstruktionspengar och inte nöja sig med Kabul och provinshuvudstäderna. Sabrina lyfte exemplet med Afghanistans första kvinnliga borgmästare som nu är tillsatt i provinsen Dai Kundi, men där det varken finns stationerad utländsk militär (PRT) eller utländska eller inhemska bistånds-/rekonstruktionspengar för henne att förfoga över. Sabrina menar att detta är medvetet strategiskt val av myndigheterna för att visa på att kvinnor inte kan åstadkomma något.

– Skulle inte Sverige kunna bistå kvinnorna i denna situation frågade Sabrina Sveriges biståndsminister Gunnilla Carlsson som svarade att man från svenskt håll inte ser det som hållbart att agera i enskilda fall. Istället vill man bygga institutioner och hållbara strukturella lösningar för Afghanistan. Samtidigt sa hon att det är viktigt att ha goda förebilder och exempel. Så det här fallet kanske är något man från svenskt håll skulle kunna undersöka.

**SAK ÄR VÄLDIGT GLADA** att Sabrina, Azita och Diana tog sig tid att besöka Stockholm. De är alla otroliga kvinnor med enorm energi och skarpt intellekt som trots osannolika livsöden bakom sig kämpar för det de tror på. Mötet med dem har varit mycket lärorikt och en riktig injektion med positiv energi för fortsatt arbete. •